

NUOSAVYBĖ IR TURTAS CIVILINIAME IR BAUDŽIAMAJAME KODEKSUOSE

Dr. Oleg Fedosiuk

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 71 45 84
Elektroninis paštas btk@ltu.lt

Pateikta 2002 m. balandžio 12 d.

Parengta spausdinti 2002 m. birželio 10 d.

*Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedros docentas
dr. Edvardas Sinkevičius ir šio fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedros lektorius
dr. Egidijus Baranauskas*

S a n t r a u k a

Nuosavybės ir turto teisinė problematika visada buvo ir tebėra aktuali įvairiose teisės šakose. Baudžiamojoje teisėje susiduriama su būtinumu paaiškinti, ką reiškia nuosavybė kaip nusikaltimų objektas ir turtas kaip nusikaltimų dalykas. Tuo tarpu pastaruoju metu imama tolti nuo tradicinių nuosavybės ir turto doktrinų tiek Lietuvos civilinės, tiek ir baudžiamosios teisių moksloje, į turto sampratą žiūrima kur kas plačiau, ši sąvoka nebetapatinama vien su materialiais daiktais, vis dažniau pabrėžiama nematerialaus turto svarba, analizuojami tokio turto priklausomumo jo turėtojui teisiniai aspektai. Straipsnyje autorius atkreipia dėmesį į nuosavybės teisės doktriną, įtvirtintą naujame Civiliniame kodekse, bando atsakyti į klausimus, kokių rūšių turtas gali ir kokių negali būti nuosavybės objektu, kaip užtikrinama baudžiamoji teisinė turtinės sferos apsauga galiojančiame ir naujame baudžiamuosiuose kodeksuose, ką reiškia ekonominis turinys kaip esminė turto savybė.

Baudžiamoji teisė savais metodais saugo turtinius santykius nuo nusikalstamų kėsinių ir, užtikrindama šią apsaugą, vartoja esmines civilistikoje nuosavybės ir turto kategorijas. Kaip žinoma, viso turtinių nusikaltimų skirsnio pavadinimas yra „Nusikaltimai nuosavybei“ ir tai yra imperatyvus nurodymas, prieš ką nukreipti visi šie nusikaltimai. Taigi nuosavybės teisė – tai tarsi baudžiamosios teisinės apsaugos rėmai, kurių neperžengdami turime aiškinti įvairių nusikaltimų požymius, taip pat ir turto sąvoką. Lietuvos baudžiamojoje teisėje susiformavo civiline teise pagrįsta gana aiški koncepcija, kuri nuosavybę kaip saugomą gėrį aiškina per savininkui priklausančių absoliučių teisių triadą – teises valdyti, naudotis ir disponuoti savo turtu. Tuo tarpu pats turtas kaip nuosavybės objektas baudžiamojoje teisėje tradiciškai tapatinamas su materialiu ekonominę vertę turinčiu daiktu, pasisavintu iš gamtos arba sukurtu gamybos procese. Turto kaip nusikaltimų nuosavybei požymio tapatinimas su materialiu daiktu taip pat buvo pagrįstas civilinėje teisėje vyraujančia nuostata šiuo klausimu. Pavyzdžiui, 1997 m. išleistame civilinės teisės vadovėlyje teigiama, kad nuosavybės teisės objektus tiksliausiai būtų apibrėžti kaip *materialinio pasaulio dalykus*, kurie yra kaip darbo produktai sukurti gamybos procese arba kitaip pasisavinti iš gamtos. Nuosavybės teisė į *nematerialius dalykus*, pavyzdžiui, į teises, anot vadovėlio autorių, galima tik per teisę į materialius dalykus, pavyzdžiui, vertybinius popierius, su kuriais yra identifikuojama [1, p. 253–254]. Nors toks požiūris gana aiškiai apibūdina nuosavybės ir turto santykį, tačiau, deja, jis gerai paaiškina tik tuos nusikaltimus, kurie pasireiškia svetimo materi-

alaus turto užvaldymu ar sunaikinimu. Minėto požiūrio nepakankamumas išryškėja, kai susiduriama su būtinumu tinkamai paaiškinti sudėtingesnius nusikaltimus, kurie gali pasireikšti neteisėtai įgyjant turtines teises (sukčiavimas, turto prievartavimas), pasisavinant arba įgyjant negrynuosius pinigus (svetimo turto pasisavinimas arba iššvaistymas), siekiant priversti pasidalyti komercine paslaptimi (turto prievartavimas) ir pan. Todėl iškyla natūralus klausimas, ar neperžengia šie nusikaltimai nusikaltimų nuosavybei ribų ir kokios gi numatytos nuosavybės teisės ribos naujame Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse.

Naujame civiliniame kodekse nuosavybės teisė apibrėžta pasinaudojant tradicine „triados koncepcija“ – kaip teisė savo nuožiūra, nepažeidžiant įstatymų ir kitų asmenų teisių ir interesų *valdyti, naudoti* nuosavybės objektą ir juo *disponuoti* (CK 4.37 str.). Tačiau naujas civilinis kodeksas, priešingai senai koncepcijai, griežtai nesusiaurina nuosavybės teisės objekto materialumo požymiu, palieka nuosavybės teisės ribas atvira, nurodydamas, kad nuosavybės teisės objektu gali būti *daiktai ir kitas turtas* (CK 4. 38 str.). Iš karto kyla klausimas, koks yra tas kitas turtas, kokius materialaus ir nematerialaus pasaulio daiktus jis apima. Juk turto samprata nėra vienareikšmė. Turtas gali būti suvoktas įvairiai: ir kaip materialių daiktų visuma, ir plačiau. Seniai pastebėta, kad teisinę turto prigimtį gerai atskleidžia vadinamoji juridinė turto samprata. Ši samprata turtu pripažįsta *daiktų, turtinių teisių ir pareigų* visumą arba turtinį asmens *aktyvą ir pasyvą* kaip visumą [2, p. 128]. Taip turtas suvokiamas, kai kalbama apie jo paveldėjimą ir daugelį kitų civilinės teisės institutų. Manau, niekas nesiginčys, kad turtinė žmogaus sfera jokiū būdu neapsiriboja materialiais daiktais, į ją įeina ir vadinamieji nematerialūs daiktai, pavyzdžiui, turtinės teisės. Tačiau klausimas, kokie nematerialūs pasaulio dalykai geba būti valdymo, disponavimo ir naudojimosi objektais, kol kas lieka atviras. Ši problema iki šiol nebuvo keliami teisinėje literatūroje, nors ir turi didelę teorinę ir praktinę reikšmę.

Pirmiausia kyla klausimas, ar turtinės teisės laikytinos nuosavybės objektu. Žymūs civilistai dar XIX amžiuje teigė, kad pati teisė įgauna objektyvumą tik kaip turėjimo dalykas, kai jos turėtojas gali pasinaudoti ja ir atlikti disponavimo aktą [3, p. 7]. Kaip turėjimo dalykas pati turtinė teisė (ne tik jos objektas) taip pat įgauna objektyvią piniginę prekinę išraišką, tampa asmens turto dalimi, gali būti perleista, įkeista ir pan. Šia prasme *teisė* sutampa su nematerialaus daikto samprata, t. y. su tuo, kas Romėnų teisėje buvo žinoma kaip *res incorporales*. Todėl teisės turėtojo padėtis pagrįstai dažnai palyginama su savininko statusu. Netiesiogiai naujas Civilinis kodeksas pripažįsta nuosavybės teisę į teises. Štai įmonė kaip turto ir turtinių teisių, skolų ir kitokių pareigų visuma laikoma nekilnojamuoju daiktu (1.110 str.) ir besąlygiškai pripažįstama nuosavybės objektu. Tačiau Civilinis kodeksas, pasakyčiau, nevysiškai nuoseklus, nes nuosavybės teisė reglamentuojama 4 knygoje kaip *daiktinė teisė*, o *daiktą* tas pats kodeksas griežtai tapatina su materialiu daiktu (CK 4.1.). Dviprasmiškumas pastebimas ir kai kuriuose kituose Civilio kodekso straipsniuose – vieni straipsniai vertybinius popierius (akcijas, obligacijas, čekius, vekselius, konosamentus ir kt.) apibrėžia kaip dokumentus, patvirtinančius teises ir pareigas, kiti straipsniai, atvirkščiai, naudoja žodžių konstrukciją „vertybiniai popieriai ir kiti daiktai“ (6.306 str.), tuo tarsi prilygindami vertybinį popierių materialiam daiktui. O štai, apibrėžiant paveldėjimo sampratą, naujas Civilinis kodeksas tiesiogiai įvardija vertybinį popierių kaip nematerialų dalyką (CK 5.1. str. 2 d.). Užtat kyla klausimas, kas turima galvoje, kai kalbama apie nuosavybės teisę į vertybinius popierius, – materialūs daiktai ar daiktai turtinės teisės prasme, t. y. nematerialūs? Baudžiamojoje teisėje šie dalykai turi būti aiškiai apibrėžti, nes nuo jų priklauso konkrečių nusikaltimų kvalifikavimas. Mat vągystė ir plėšimas suponuoja tik materialaus turto pagrobimą (išimtis daroma tik įvairios rūšies energijos atžvilgiu)¹, o turtinių teisių neteisėtas įgijimas jau kvalifikuojamas kitaip – kaip sukčiavimas arba turto prievartavimas (naujas baudžiamasis kodeksas įteisino nuostatą, kad turtinės teisės gali būti ir svetimo turto pasisavinimo ir iššvaistymo dalyku). Baudžiamojoje teisėje nuo seno susiformavo aiškus požiūris į vertybinį popierių kaip nusikaltimo dalyką.

---

¹ Baudžiamojoje teisėje diskutuojama, ar galima įvairių rūšių energiją (šilumos, elektros, dujų) traktuoti kaip materialų turtą. Pripažindami faktą, kad šis turtas vis dėlto gali būti vągystės dalyku, vieni jį vadina materialiu, kiti – nematerialiu turtu. Naujas Baudžiamasis kodeksas išsprendė energijos savinimosi kvalifikavimo problemą, išskyręs šią veiką į atskirą sudėtį (179 str.).

Materialiu turtu laikomas tik nepersonifikuotas vertybinis popierius, suteikiantis turtinę teisę bet kuriam šio dokumento turėtojui, bet kuriam pareiškėjui, nes toks dokumentas turi savarankišką ekonominę vertę. Tokio vertybinio popieriaus slaptas arba atviras pagrobimas gali būti kvalifikuojamas kaip materialaus turto pagrobimas (tarp jų ir kaip vagystė, ir kaip plėšimas) [4, p. 24]. Tuo tarpu personifikuotas vertybinis popierius, kuriame nurodyti jo turėtojo duomenys, negali būti laikomas materialiu turtu. Jei jį ir galime vadinti turtu, tai tik nematerialaus daikto prasme, turtu laikant tik tą teisę, kurią patvirtina vertybinis popierius. Todėl personifikuoto vertybinio popieriaus pagrobimas turėtų būti kvalifikuojamas kaip dokumento pagrobimas, bet ne kaip vagystė. Kaip asmeninio dokumento pagrobimą taip pat siūlyčiau kvalifikuoti banko mokėjimo kortelių pagrobimą, nes pati savaime tokia kortelė neturi savarankiškos piniginės vertės, o atlieka jos turėtojo teisės disponuoti sąskaitoje esančiomis lėšomis patvirtinimo funkciją.

Taigi, manyčiau, kai kalbama apie įmonę arba vertybinius popierius kaip nuosavybės objektus, logiška yra įžvelgti čia pripažinimą to, kad nuosavybės objektais gali būti ir turtinės teisės. Šis teiginys visiškai atitinka Europos žmogaus teisių ir Europos žmogaus teisių komisijos praktikai, kurioje pripažįstama, kad Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Pirmojo papildomo protokolo 1 straipsnyje vartojama nuosavybės samprata apima visas realiai egzistuojančias turtines teises (daiktines teises, intelektinės nuosavybės teises, privačius ir viešosios teisės pagrindu pagrįstus turtinius reikalavimus) [5, p. 127]. Šią nuostatą sustiprina CK 4 knygos 12 skyriaus nuostatos, numatančios ne tik daikto, bet ir turtinių teisių įkeitimą. Kita vertus, sunku atsakyti, ar turtinių teisių priskyrimas prie nuosavybės objektų neprieštarauja LR CK įtvirtintai nuosavybės teisių triados koncepcijai, ar tai nenaikina skirtumų tarp daiktinės ir prievolinės teisės. Pripažinus faktą, kad nuosavybėje gali būti prievolinės teisės (reikalavimai), iškilns labai daug anksčiau netyrinėtų teorinių ir praktinių problemų, kurios neišvengiamai taps ateities mokslinių tyrimų objektu.

Tačiau, kaip plačiai mes besuvoktume nuosavybės teisės ribas, esama „triados“ doktrina vis dėlto pajėgi paaiškinti toli gražu ne bet kokio turto priklausomumą jo turėtojui. Čia reikėtų pabrėžti, kad turtinė asmens sfera neapsiriboja vien tik materialių daiktų, teisių ir pareigų visuma (juridinė turto samprata). Mokslui yra žinoma dar platesnė, vadinamoji ekonominė turto samprata, kuri *turtu* pripažįsta visumą pinigais įkainojamų materialių ir nematerialių vertybių, taip pat pelną, kuris gali būti gautas [6, p. 123; 7, p. 75]. Ši turto samprata, tarsi atsiribodama nuo turto formos ir absoliutizuodama turiningąją esminę turto savybę – galimybę jį įvertinti pinigais, suponuoja turto suvokimą tam tikru abstraktumo lygiu, lyginant jį su abstrakčia pinigine verte. Norint suprasti turto sąvokos esmę, žymus Rusijos civilistas K. Pobedonoscevas dar XIX amžiuje siūlė suvokti *turtą* abstrakčiai, kaip asmens *ūkj*, kurio vertė priklauso nuo daugybės atsitiktinumų ir nuolat keičiasi, kaip abstraktų ekonominį aktyvą ir pasyvą. Iš tiesų kiekvieno asmens ekonominis aktyvas ir pasyvas nuolat keičiasi, yra nestabilus. Pasikeičia valiutos kursas arba pasaulinė naftos kaina, kartu keičiasi ir daugybės ūkio subjektų ir šiaip žmonių aktyvas ir pasyvas. Akcijų kainų svyravimai gerai atspindi minėtą tezę.

Remiantis ekonomine turto samprata, turtu galime vadinti viską, kas tik gali turėti objektyvią piniginę vertę, būti asmens turėjimo dalyku, viena ar kita forma tapti atlygintinių sutarčių objektu. Esant šiuolaikinei civilinei apyvartai, į garbę vadintis turtu pretenduoja vis daugiau nematerialaus pasaulio dalykų. Čia patenka ne tik jau teisėje pripažinti nematerialūs dalykai – prekės ženklas, firmos pavadinimas, komercinės paslaptys, intelektinės veiklos rezultatai, bet ir prestižinė ūkinio objekto vieta, gaminamos prekės paklausa, aukšta personalo kvalifikacija, gera dalykinė reputacija ir kt. Šio turto dažnai neįmanoma apskaičiuoti ir jis neapmokestinamas, tačiau tai nereiškia, kad jis neturi piniginės išraiškos. Pavyzdžiui, įmonės ekonominis aktyvas didesnis, jei joje dirba aukštos kvalifikacijos darbuotojai arba jai vadovauja visuomenei žinomas geros reputacijos žmogus. Anglijos ir JAV komercinėje teisėje šiam turtui apibūdinti vartojama sąvoka „*Goodwill*“. *Goodwill* traktuojamas kaip neapčiuopiamas turtas, kuris piniginę vertę įgauna tik pardavus įmonę, ir sudaro skirtumą tarp parduodamo turto apskaičiuotos (popierinės) vertės ir jo pardavimo kainos [8, p. 479]. Kurios iš išvardytų turto rūšių laikytinos nuosavybės objektu, o kurias neapima vadinamoji triada – lieka

atviras klausimas ir jį bus galima atsakyti besivystantis nuosavybės teisės doktrinai civilinėje teisėje, juolab, kad naujas Civilinis kodeksas tam atvėrė kelią. Kita vertus, CK 4 knygos 5 skyriaus „Nuosavybės teisė“ nuostatos iš esmės pritaikytos tik materialiam turtui, tuo tarpu norint įgyvendinti ar apginti, pavyzdžiui, teisę į prekės ženklą arba turtines autoriaus teises, reikia vadovautis visiškai kitomis normomis. Reikia konstatuoti, kad daugelio rūšių turtą vadinti nuosavybe galime labiau bendraja, o ne teisine prasme, nes teisinis turtinių santykių turinys yra platesnis nei nuosavybės santykių.

Ekonominė turto samprata tampa vis aktualesnė tiek baudžiamojoje, tiek ir civilinėje teisėje. Pavyzdžiui, naujas Civilinis kodeksas numatė kaip atlygintinių sutarčių dalyką net tokias nematerialias vertybes kaip saugoma komercinė informacija, dalykinė reputacija bei komercinė paslaptis (franšizės sutartis, 6.766 str.). Reiškia, minėtos vertybės oficialiai įgauna prekės statusą civilinėje apyvartoje. O štai, baudžiamojoje teisėje platesnis požiūris į turto sampratą, leidžia pripažinti neteisėtą reikalavimą atskleisti komercinę paslaptį turto prievartavimu, o, tarkim, įgijimą teisės naudotis svetimu prekės ženklu apgaule – sukčiavimu. Čia būtina pabrėžti, kad teisė į prekės ženklą iki šiol civilinėje teisėje besąlygiškai įvardijama kaip asmeninė neturtinė teisė (CK 1.114 str.), nors šios teisės ekonominis turinys akivaizdus. Tuo tarpu CK 1.115 straipsnis apibrėžia asmeninę neturtinę teisę kaip teisę, neturinčią ekonominio turinio ir neatskiriama susijusia su jų turėtoju. Esant tokiems prieštaravimams, manau, priskiriant vieną ar kitą dalyką prie turtinių vertybių kategorijos, baudžiamojoje teisėje už pagrindą turi būti imama ne civilistikoje priimta formali objektų klasifikacija, bet tai, ar ši vertybė turi ekonominį turinį, ar ji geba įeiti į asmens ekonominį aktyvą. Todėl nusikalstami kėsiniškai į tokias teises kaip teisę į prekės (paslaugos) ženklą, juridinio asmens pavadinimą, taip pat į daugelį autorinių teisių, jei tai susiję su siekimu gauti turtinės naudos, gali būti pripažinti turtiniais nusikaltimais.

Turint galvoje net ir naujame Civiliniame kodekse įtvirtintą platesnę, bet nebaigtą nuosavybės doktriną, darytina išvada, kad baudžiamojoje teisėje visų turtinių nusikaltimų objekto ribojimas terminu „nuosavybė“ netikslingas. Baudžiamosios teisinės apsaugos reikalauja turtiniai santykiai plačiąja prasme, ir ši nuostata įteisinta naujame LR BK, kuris visų turtinių nusikaltimų objektą apibūdino *nuosavybės, turtinių teisių ir interesų* sąvokomis. Toks požiūris atveria kelią adekvačiam įvairių turtinių nusikaltimų požymių aiškinimui, atskleidžiant kiekvieno nusikaltimo objekto ir dalyko specifiką bei žalos padarymo saugomoms vertybėms mechanizmą. Pavyzdžiui, vagystė ir plėšimas iš tiesų buvo ir yra traktuojami kaip nusikaltimai nuosavybei, tuo tarpu darytina išvada, kad sukčiavimas, svetimo turto pasisavinimas ir iššvaistymas, nusikalstamu būdu įgyto turto įgijimas arba realizavimas gali pažeisti ne tik nuosavybės teisę, bet ir kitas daiktines ir prievolinių teises. O tarkim, turto prievartavimu gali būti kėsinamasi ne tik į nuosavybės ir kitas turtines teises, bet ir vien į turtinius interesus, pa

vyzdžiui, reikalaujant atskleisti komercinę paslaptį, verčiant susilaikyti nuo tam tikros sutarties sudarymo ir pan.¹

Su problema, kas gali ir kas negali būti vadinama turtu, susijęs kitas klausimas – ką reiškia ekonominė turto vertė kaip jo svarbiausia savybė. Akivaizdu, kad būtent ekonominis tam tikro objekto turinys arba, kitaip tariant, galimybė įvertinti jį pinigais, leidžia vadinti daiktus, teises, prievoles, naudą, interesą turtiniais. Tačiau aktualu atsakyti į klausimą, koku kriterijumi čia reikia vadovautis – objektyviu ar subjektyviu. Kitaip tariant, ar dalykas, pretenduojantis vadintis turtu, turi turėti bent potencialią reikšmę civilinėje apyvartoje (objektyvūs kriterijus), ar pakanka, kad jo savininkas nutartų, kad tam tikras dalykas yra jam vertingas (subjektyvūs kriterijus). Baudžiamojoje teisėje ši problema išryškėja, kad ir bandant atsakyti į tokį klausimą, ar asmeninio laiško vagystė laikytina turtiniu nusikaltimu. Juk laiškas, nors ir visiškai atitinka daikto sąvoką, šiaip jokios objektyvios piniginės vertės neturi, nebent jis turėtų istorinę ar didelę informacinę reikšmę, arba būtų parašytas labai žinomo asmens. Europos šalių baudžiamieji įstatymai kaip vagystės dalyką paprastai nurodo ne turtą, bet kilnojamąjį daiktą, ir tai natūraliai išsprendžia problemą. Tuo tarpu Lietuvos baudžiamieji įstatymai, apibrėždami vagystės dalyką, vartoja terminą „turtas“.

Pabrėžtina tai, kad naujas LR CK įvedė *asmeniniais tikslais pagrįstos daikto vertės sąvoką* (4.11 str.). Remiantis šiuo straipsniu, daiktas, pagrįstas vien tik asmenine verte, gali būti nuosavybės ir kitų daiktinių teisių objektu. Asmeninė daikto vertė reiškia, kad šią vertę nustatė jo savininkas vien tik „dėl savo išskirtinių ryšių su šiuo daiktu“. Turint galvoje, kad Civiliniame kodekse dažnai vartojamos tokios konstrukcijos kaip „daiktai (turtas)“, kyla klausimas, ar galime vadinti turtu daiktą, kuris turi reikšmę tik vienam žmogui, bet objektyviai negeba tenkinti kitų asmenų poreikių ir dėl to neturi jokių potencialių galimybių tapti preke? Manychiau, ne. Vien tik subjektyvią vertę turintys dalykai gali būti savininko viešpatavimo objektu, tenkinti tam tikrus jo poreikius ir šia prasme būti jo nuosavybe, net ir neturėdami ekonominio turinio. Tai logiška ir natūralu. Tačiau *turto* sąvoka tuo ir ypatinga, kad suponuoja galimybę įvertinti jį pinigais – visuotiniu turto ekvivalentu. Tuo nubrėžiama riba tarp turtinės ir neturtinės asmens sferos. Manychiau, kad vien tik subjektyvią vertę turintys objektai, nors ir gali būti nuosavybe, bet negali būti vadinami turtu, nes tai panaikintų pačios sąvokos „turtas“ pagrindą. Pavogus ar sunaikinus svetimą asmeninį laišką, jo savininkui padaroma ne turtinė, o moralinė žala. Dėl ekonominės vertės nebuvimo turtu nelaikytini ne tik vien asmeninę reikšmę turintys daiktai, bet ir kiti ne piniginės prekinės paskirties daiktai kaip įvairūs dokumentai (išskyrus tuos, kurie turi savarankišką piniginę vertę), blankai, stampai, raktai, vadinamieji legitimaciniai ženklai kaip rūbinių žetonai, numeriukai ir kt. (išskyrus atvejus, kai minėti daiktai skirti pardavimui). Baudžiamojoje teisėje minėtų daiktų pagrobimai nepripažįstami turtiniais nusikaltimais, nebent tai sudaro rengimosi arba pasikėsinimo padaryti turtinį nusikaltimą stadiją [9, p. 241; 10, p. 334]. Tai leidžia padaryti iš pirmo žvilgsnio netikėtą išvadą, kad nuosavybės teisė nebūtinai yra turtinė teisė, o jos objektas – nebūtinai turtas. Kita vertus, minėtas požiūris į turtą, neleidžiamas asmeninio laiško pagrobimą pripažinti vagyste, palieka šią veiką nekriminalizuota ir nebaustina. Todėl vagystės ir plėšimo dalyką iš tiesų būtų logiška formuluoti pagal daugelio šalių baudžiamųjų įstatymų pavyzdį, įvardijant jį kilnojamuoju daiktu, tuo užtikrinant ir vadinamosios „neturtinės“ nuosavybės apsaugą nuo pagrobimų.

---

¹ Turtiniai interesai – tai ko gero plačiausias savo turiniu saugomas turtinis teisinis gėris. Kaip baudžiamosios teisinės apsaugos objektas jis gali būti suprastas kaip valia (noras, poreikis) daryti įtaką savo turtinei sferai arba, kitaip tariant, valia *didinti, mažinti arba nekeisti bendros abstrakčios materialaus ir nematerialaus turto piniginės vertės arba struktūros*. Pažeisti turtinį interesą reiškia atlikti veiksmus, prieštaraujančius šiam suinteresuotumui. Galima teigti, kad *turtinių interesų* įtraukimas į saugomų objektų sąrašą užtikrina visos turtinės sferos apsaugą.

Išvados

1. Turtu vadintini tiek materialūs, tiek ir nematerialūs daiktai, turintys objektyvų ekonominį turinį. Kokie nematerialaus pasaulio daiktai laikytini turtu, priklauso nuo to, ar šie daiktai geba tapti subjekto turėjimo dalyku, įeiti į jo ekonominį aktyvą, tapti atlygintinių sutarčių objektu.

2. Nors Civilinis kodeksas nurodo, kad nuosavybės objektu gali būti tiek daiktai, tiek ir kitas turtas, taip pat netiesiogiai pripažįsta nuosavybės teisę į turtines teises, vis dėlto kyla daug neaiškumų ir abejonių, kokius nematerialaus pasaulio dalykus, turinčius ekonominį turinį, galime laikyti nuosavybės objektais. Daugelio rūšių nematerialų turtą (pvz., komercinės paslaptis, „goodwill“), įmanoma vadinti nuosavybe tik bendraja, o ne teisine prasme.

3. Baudžiamieji įstatymai turi užtikrinti ne tik nuosavybės, bet ir kitų turtinių santykių apsaugą. Šį tikslą užtikrina naujas, dar neįsigaliojęs Baudžiamasis kodeksas, pakeitęs terminą „Nusikaltimai nuosavybei“ terminu „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusizengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“.

4. Remiantis Civilinio kodekso 4.11. straipsniu, daiktai, turintys asmeniniais tikslais pagrįstą vertę, bet neturintys objektyvaus ekonominio turinio, gali būti nuosavybės ir kitų daiktinių teisių objektu, tačiau negali būti vadinami turtu. Norint užtikrinti tokios nuosavybės apsaugą nuo pagrobimų, vagystės ir plėšimo dalyką būtų tikslinga įvardyti terminu „kilnojamasis daiktas“, o ne turtas.

LITERATŪRA

1. **Civilinė teisė.** – Kaunas, 1997.
2. **Шершеневич Г. Ф.** Учебникъ русскаго гражданскаго права. – С.– Петербург, 1909.
3. **Победоносцев К.** Курс гражданского права. Первая часть. Спб., 1896.
4. **Владимиров В. А.** Квалификация преступлений против личной собственности. – Москва, 1968.
5. **Mizaras V.** Teisė į intelektinę nuosavybę žmogaus teisių sistemoje // Asmeninės neturtinės teisės ir jų gynimas. – Vilnius, 2001.
6. **Hauser R., Rehberg J.** Schweizerisches Strafgesetzbuch. 12 Auflage. Zürich, 1992. Leipziger Kommentar, Großkommentar, Bd. 6. – Berlin, New York, 1988.
7. **Клепицкий И. А.** Собственность и имущество в уголовном праве // Государство и право. 1997. № 5.
8. **Black's Law Dictionary.** Definitions of the Terms and Phrases of American and English Jurisprudence, Ancient and Modern. By H.C. Black, M.A. – St. Paul. Minn., 1991.
9. **LTSR** baudžiamojo kodekso komentaras. – Vilnius, 1989.
10. **Baudžiamoji teisė.** Specialioji dalis. 1 knyga. – Vilnius, 2000.

The Ownership and Property in the Civil and Criminal Codes

Dr. Oleg Fedosiuk

Law University of Lithuania

SUMMARY

The article deals with the concepts of ownership and property from the point of civil and criminal law. The necessity to disclose the content of these notions in criminal law appears explaining the property crimes and penalties. Entire chapter of Criminal code is called „Crimes against ownership”, while „property” is used in many definitions as one of the most important legal sign of crime. Up till now the dominating legal concept in criminal law regards the ownership as a law of estate, strictly identifying property with material substance. Such a point of view groundlessly gets narrow the legal protection of property sphere by means of criminal law.

The new civil code of Republic of Lithuania has legitimated the broader concept of ownership defining its objects as „things and other property” (art. 4. 38). Trying to disclose what „other property” means, the author overviews different property theories: material, legal and economical those. The broadest economical property theory recognises that this notion accords all material and immaterial goods, which have pecuniary value and are able to become a part of person’s possession. In the light of the new civil code it is possible to say that some kinds of immaterial property may be the objects of ownership of a person (for example, property rights). At the same time the concept of ownership is still helpless to explain the belonging to a person such property goods as commercial information, prestigious place of trade, qualification of a personal of enterprise, great demand of production, good business reputation and so on. The main statement of the article is the conclusion that property sphere is much broader than the legal ownership relation, so in criminal law the protection must be given to entire property sphere, including ownership, other property rights and interests.

The article also deals with the question of economical content as the essential trait of the notion of property. The author expressed the opinion that economical content of property means its importance to commodity circulation and possibility to estimate it with universal value index - money. The only subjective value given to the good by his owner cannot serve the criterion of regarding one or another thing as property. Such things (for example, personal letter) can be regarded as ownership, nevertheless it cannot pretend be called „property”.

